

Σωματικός θάνατος, πνευματικός θάνατος και ευθανασία

/ Πεμπτούσια· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες

Στρεφόμενος προς την κοσμική αντίληψη ο άνθρωπος, ξεκομμένος από κάθε μεταφυσική αναζήτηση, μπορεί να αντιλαμβάνεται τον θάνατο ως λύτρωση από τον πόνο. Ο θάνατος προσεγγίζεται ως δικαίωμα¹⁴⁶ που επιλέγεται χρονικά μέσα από τις αξίες του ωφελιμισμού και της

ελλογιμότητας και όχι γεγονός που υπερβαίνει τον άνθρωπο. Το ανθρώπινο σώμα θεάται μηχανιστικά ως χαλασμένο μηχάνημα χωρίς σημασία ως δημιουργήμα του Θεού. Όταν η ζωή αποτιμάται με ευδαιμονιστικά κριτήρια τότε και ο θάνατος αντιμετωπίζεται αναλόγως. Η ευθανασία ταυτίζεται με την αποφυγή αυτού που δεν προκαλεί ευχαρίστηση.

Η ελευθερία από τον κτιστό κόσμο σημαίνει ότι η αλήθεια¹⁴⁷ για το είναι του ανθρώπου βρίσκεται πέρα από τον κόσμο αυτό. Η βιολογική ζωή δεν προσδιορίζει τη συνολική πορεία του ανθρώπου. Η ζωή επεκτείνεται και μετά το βιολογικό θάνατο, ο τρόπος με τον οποίο ζει και πεθαίνει κάποιος έχει συνέπεια στην αιώνια¹⁴⁸ κατάστασή του. Όρος για να εδραιωθεί μια χριστιανική ηθική¹⁴⁹ που οδηγεί στη σωτηρία μπορεί να είναι η νοητική εμπειρία σύμφωνη με το πνεύμα του Θεού και όχι της πεπερασμένης ανθρώπινης διανοητικής κατάστασης.

Το νόημα¹⁵⁰ που μπορεί να βρει ο άνθρωπος στο θάνατο είναι σε αυτό που βρίσκεται πέρα από αυτόν. Δώρο του Θεού στον άνθρωπο η ελευθερία του με την οποία επιλέγει να υπάρξει ως πρόσωπο. Χωρίς το πρόσωπο το άτομο υποκύπτει στους φυσικούς νόμους της αναγκαιότητας. Η ελευθερία διαδραματίζει σημαντικό παράγοντα διότι σε διαφορετική περίπτωση ο άνθρωπος θα αισθανόταν ότι του επιβάλλεται μια κατάσταση ή ότι θα έπρεπε να ακολουθήσει ξένους προς αυτόν οδηγίες.

Η ζωή του ανθρώπου δεν περιορίζεται στη διατήρηση των βιολογικών αναγκών. Επεκτείνεται στην ολοκλήρωσή του ως προσώπου κατά τον τρόπο με τον οποίο ο Θεός τον δημιούργησε. Ο θάνατος δε σημαίνει την παύση των βιολογικών λειτουργιών αλλά τη ματαίωση της προσπάθειας να υπάρξει ως πρόσωπο. Ο πνευματικός θάνατος, κατόπιν αυτού, οδηγεί τον άνθρωπο στον αφανισμό του κατά τον οποίο η διατήρηση της βιολογικής ύπαρξης χάνει το περιεχόμενό της.

Κατά την Ορθόδοξη διδασκαλία υπάρχει πνευματικός και σωματικός θάνατος¹⁵¹. Ο πνευματικός είναι η ρήξη της κοινωνίας του ανθρώπου από τον Θεό και ο σωματικός ο χωρισμός της ψυχής από το σώμα. Η αιώνια ζωή δίνεται από τον Θεό, επομένως ο θάνατος είναι χωρισμός από Εκείνον. Ενώ ο σωματικός θάνατος είναι πρόσκαιρος ο πνευματικός μπορεί να είναι οριστικός.

Η ζωή για την Εκκλησία σημαίνει την κοινωνία των προσώπων ως μέλη του σώματος του Χριστού, ζωντανών και κεκοιμημένων, αιωνίως. Υπό το πρίσμα αυτό, δεν υπάρχει όριο που να διαχωρίζει τη ζωή και το θάνατο. Στη Θεία Ευχαριστία εκφράζεται η ενότητα και συμμετοχή ζώντων και κεκοιμημένων στην ευχή της Αναφοράς, όπως και σε κάθε Μυστήριο όπου όλες οι γενεές συσχετίζονται.

146 Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ.κ. Χριστοδούλου, «Εκκλησία και το πρόβλημα της ευθανασίας», στο Το πρόβλημα της Ευθανασίας, Πρακτικά Επιστημονικού Συμποσίου για την Ευθανασία που διοργανώθηκε από την Ειδική Συνοδική Επιτροπή Βιοηθικής της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος, Νεάπολη Θεσσαλονίκης 17-18 Μαΐου 2002, Αθήνα, Αποστολική Διακονία, 2003, σελ. 17, σελ. 15-28.

147 Γ. Μαντζαρίδη, Χριστιανική ηθική II. Άνθρωπος και Θεός, άνθρωπος και συνάνθρωπος, υπαρξιακές και βιοηθικές θέσεις και προοπτικές, Θεσσαλονίκη, Πουρναρά, 2010, σελ. 113.

148 Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος, Επίσημα κείμενα Βιοηθικής. Μεταμοσχεύσεις, ευθανασία, υποβοηθούμενη αναπαραγωγή, Αθήνα, Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος- Επιτροπή Βιοηθικής, 2007, σελ. 33.

149 Η. Τ. Engelhardt, Τα θεμέλια της Βιοηθικής. Μια χριστιανική θεώρηση, μετάφραση Π. Τσαλίκη-Κιόσογλου, Αθήνα, Αρμός, 2007, σελ. 220.

150 π.Ιωάννης και Λυν Μπρεκ, Από τη γέννηση ως τον θάνατο. Ορθόδοξες προσεγγίσεις σε βιοηθικά διλήμματα, μετάφραση Πολυξένη Τσαλίκη-Κιοσόγλου, Αθήνα, Εν πλω, 2008, σελ. 251.

**151 Γ. Κατσιμίγκα, «Νοσηλευτική και θεολογική προσέγγιση του θανάτου», στο διαδικτυακό τόπο:
http://www.ecclesia.gr/greek/holysynod/committees/pastoral/katsimigas_thanatos.htm
, ημερομηνία ανάκτησης: 17/2/2014.**

Παρατήρηση: η ΠΕΜΠΤΟΥΣΙΑ συνεχίζει τη δημοσίευση με τη μορφή σειράς άρθρων της μελέτης «ΠΑΡΗΓΟΡΗΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΑΣΘΕΝΩΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΥ ΣΤΑΔΙΟΥ - ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΚΑΙ ΒΙΟΗΘΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ: ΜΙΑ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟ ΘΕΜΑ ΤΗΣ ΕΥΘΑΝΑΣΙΑΣ» της ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΚΑΤΣΑΟΥΝΗ. Πρόκειται για αναθεωρημένη έκδοση του κειμένου που κατατέθηκε ως διπλωματική εργασία στη Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου με επιβλέποντα καθηγητή τον Νικόλαο Κόϊο.
